

կամենայինք իդձ մը յայտնել թէ սպասելի է և Զերմայէս փափաքելի, որ դաժամարական և կուսակցական տարակարծութիւնները սփիւռքի հայ կեանքի մէջ հեռու մնային պայքարի ծայրայեղ արտայայտութիւններէ և պարփակուէին մտածումի հաւատարակչութեան, իրատեսութեան և հեռատեսութեան սահմաններու մէջ, իրեւ տմուր և միակ հիմք ունենալով հայ ժողովուրդի աւական ու հիմնական շահերը և իրաւ հայրենասիրութիւնը:

Եկեղեցական և ազգային այսպիսի կեանքի պայմաններու մէջ, անտարակոյս սփիւռքի հայութիւնը առաւել յաջողութեամբ պիտի կարողանայ կազմակերպել այն սրբազան և փրկարար գործը, որ կը կոչենք հայապահպանում: Սուրբ Էջմիածինը միշտ ազօրեղ պիտի մնայ հայապահպանման սուրբ գործի լիակատար յաջողութեան համար:

Թող Աստուած օրհնէ մեր Եկեղեցին և մեր բոլոր նաւիրապետական աթոռները և համայն մեր հաւատացեալ ժողովուրդը:

Թող Աստուած օրհնէ Եգիպտահայ հաւատաւոր բոլոր մեր զաւակները: Թող չէն ու հաստատ մնան ձեր եկեղեցիները, ձեր կրթական հաստատութիւնները և մշակութային միութիւնները:

Թող խաղաղութեան և բարօրութեան մէջ յաւէտ ապրի ու ծաղկի այս սքանչելի երկիրը Եգիպտոս և անոր ազնիւ ու շարքաշ ժողովուրդը:

Ողջ լինուք, զօրացեալ Ս. Հոգւով և յաւէտ օրհնեալ ի Տեառնէ՝ և ի մէնջ. ամէն:

ՄԵԾ ՈՒՆՏԱԻՈՐԸ

Մարդկային հոգին յաճախ կարօտը ունի գեղեցիկ ապրումներու, վայելքներու: Հոգեկան վայելքներու, գեղեցիկ ապրումներու բացառիկ առիթ մը կը տա Վեհափառ Վազգէն Հայրապետին ուխտաւարութեան շրջանը Հայկական Սիանի բարձունքին: Մանաւանդ ազգային հպարտութեան առիթ մը ևս, հայրենի հողէն կտրուած, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած հայերուն համար:

Արդարեւ՝ մեր նախնի Հայրապետներուն արժանիքները իր մէջ բիւրեղացուցած Հայրապետը, Յարգանանի Պետական և Ժողովրդային շրջանակի արքայավայել ընդունելութիւնէն յետոյ, խից բոլորէն, առանց ցեղի և կրօնքի խտրութեան, բացառիկ յարգանք և սրտազեղ պաշտամունք: Ան ոչ միայն արժանաւորապէս բազմած է Լուսաւորչի Հայրապետական Դահլիճ վրայ, այլ բազմած է նաեւ ամէն մէկ Հայ Հոգիի Բարձունքին վրայ:

Անոր վեհափառ ներկայութիւնը ամենաւերք, Ս. Էջմիածնի կենտրոն շուրջը բերաւ արտասահմանի հայութեան և Մասիաներու խոյանքին հպարտ քաղցրութիւնը...

Հոկտեմբերի տասներինը. — Մեծ Ուխտաւորը, Ն. Ս. Ս. Ս. Վազգէն Ա. Հայրապետը, իր առաջին այցելութիւնը պիտի տար Ս. Յարութեան Տաճարին, և իր ուխտը պիտի կատարէր:

Վեհաշուք Թափօրը կը շարժի Ս. Յակոբայ մեծ դռունէն: Վեհափառ Հայրապետի կազմին է Երեսօղէմի Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Եղիշէ Արքեպս. իր չուրջն են տասը Եպիսկոպոսներ, Վարդապետական դասը, Սարկաւազներ, Ժառանգաւորներ, պետական-գինւարական ջոկատը, Սկստաւական կազմը և բազմահազար ժողովուրդ: «Հրաշափառ» ի նշխրներուն տակ, պատկառազեղ Թափօրը կը քալէ դանդաղ և վեհաշուք:

Գարգապատ ճամբաներէն, զարգարուած

կամարներու ընդմէջէն, ամպնովանիի տակէն վեհափառ Հայրապետը կը քալէ, աջ ու ձախ իր օրհնութիւնները բաշխելով բոլորին: Տեղացի ժողովուրդը վեհափառի անցքին վարդի ջուրեր կը սրսկէ, ու պատշգամներէն ծաղիկներ կը թափէ:

Թափօրը հասած է Ս. Գարութեան Տաճար: Վեհափառ Հայրապետը Պատանա-տեղւոյն քարին տաջև ծունկի եկած՝ աղօթք կը մրմնջէ. իր շուրջը Պատարիարք Սրբազան Հայրն ու տասը եպիսկոպոսներ ձեռնածալ ու գլխահակ կը խոնարհին իրենց Հայրապետին Ուխտին տաջև: Եւ ապա Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին վրայ իր ուխտը կատարելէ յետոյ իր զօնարանական աղօթքը կը բարձրացնէ առ Աստուած բսելով, — «Փառք Քեզ, Տէր, փառք Քեզ. յաղագս յամենայնի, Տէր, փառք Քեզ»: Քիչ յետոյ Ս. Գարութեան Տաճարին մէջ գտնուող Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ է Հայրապետը: Լուսաւորիչ եկեղեցին հին դարերը յիշեցնող խորհրդաւոր և միասիւք բան մը ունի իր մէջ: Կիսամութ ու խորհրդաւոր այդ եկեղեցւոյն մէջ, որ բացառիկ տպաւորութիւն մը ձգած է վրաս, մոմերու լոյսին ու խունկերու անուշահոտութեան մէջ, երիտասարդ ու պատանի ժառանգաւորներ, իրենց անոյշ ձայներով, կ'երգեն Կիրակմուտքի շարականները:

Հոն է, դահին վրայ բազմած, Լուսաւորիչ Աթոռին Գահակալը: Հեռուոր Լուսաւորիչ կանթեղէն լոյս է բերած միջազգային Սրբութիւններու այս կեդրոնին մէկ անկիւնը գտնուող Լուսաւորիչ Հայկական այս Սրբավայրին:

Հոկտեմբեր քսաներկու. — Վեհափառ Հայրապետը Բեթղեհէմի մէջ է: Բեթղեհէմի Հայ և Արաբ ժողովուրդը բացառիկ ընդունելութիւն մը վերապահած էր Հայրապետին: Հոն ևս կազմուեցան չփեղ թափօրներ, երեք ազգերու եկեղեցական ներկայացուցիչներ սիրոյ սղջագուրումով սղջունեցին Վեհափառ Հայրապետին: Կառավարութիւնը իր յարգանքը մատոյց իր ներկայացուցիչներով: Եկեղեցւոյ տաջև աշխարհներ մորթուեցան, աղաւնիներ թռցուեցան, ու Վեհափառը մուտք

գործեց Բեթղեհէմի Ս. Այրը, կատարելու համար իր ուխտը այս Սրբավայրին մէջ: Պատարագիչն էր Գալիֆօրնիոյ Առաջնորդ Տ. Թորգոմ եպիսկ. Մանուկեան: Վարդապետներ, Սարկաւազներ և Դպիրներ, Մննդեան ցնծութեան շարականներով դիմաւորեցին Վեհափառ Հայրապետը, «Այսօր Տօն է Ս. Մննդեան, աւետիս» և ապա «Խորհուրդ մեծ և սքանչելի»: Եւ այսպէս Հոկտեմբերի լուր այդ օրուն մէջ, ցնծութեան և ուրախութեան մթնոլորտի մը ներքև հոն ներկայ եղող հայ հաւատացեալները իրենց Սիրելի Հայրապետին Ուխտին կատարումով, տօնեցին Մննդեան Ս. Տօնը, տօն մը որ անմոռանալի պիտի մնայ հոն ներկայ եղողներու սրտերուն մէջ...

Հոկտեմբերի քսանեօթը. — Վեհափառ Հայրապետը պատարագիչ է Ս. Գալուստեանց Մայր Տաճարին մէջ: Ան իր ուխտաւորութեան երկրորդ Պատարագը կը մատուցանէ Ս. Գալուստեանց Տաճարը այդ օր բացառիկ բազմութեամբ մը կը յարգէր: Եկեղեցին ու խորանը ջահերու և մամիւրու ճառագայթումով, լոյսի ծով մըն է դարձած: Եկեղեցւոյ մէջ, հակառակ իր յարդուն բազմութեան, քար լուսթիւն կը տիրէ: Վեհափառ Հայրապետը բացառիկ վերացումով մը կը մատուցանէ սուրբ և անմահ Պատարագը:

Հոն է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա., իր թեմակալ Առաջնորդներով և աշխարհական պատգամաւորներով: Ներկայ է Երուսաղէմի Ս. Աթոռին Գահակալը, Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպիսկոպոսը: Ներկայ են բոլոր թեմերու Սրբազան Առաջնորդները և Ս. Գալուստեանց ամբողջ Միաբանութիւնը: Եկեղեցւոյ դասին աջ ու ձախ կողմերը տեղ գրաւած են աշխարհի չորս ծագերէն եկած պատգամաւորները և ներկայացուցիչները Հայութեան: Պատարագը կը շարունակուի դանդաղ ու ծանր: Պատարագիչ Հայրապետին կը սպասարկեն Տ. Հայկազուն և Տ. Սերովբէ Արքեպիսկոպոսները: Տ. Արսէն, Տ. Արշակ և Տ. Կամիտաս Վարդապետներ, իրենց գոռ

ու ազդու ձայներու մենակատարումով, կարծես աւելի կը մօտեցնեն Ս. Պատարագը Աստուծոյ Սեղանին:

Ս. Պատարագի ամենէն խորհրդաւոր պահն է: Վեհափառ Հայրապետը ամբողջութեամբ վերացած, հոգեղինացած, կերկերուն ձայնով մը կ'արատասնէ. «Զքոյս ի քոյոց Քեզ մատուցանեմք...»: Բայց ի՞նչ մատուցում և ի՞նչպիսի մատուցում: Կարծես Հայրապետը ինք չէր պատարագողը, այլ պատարագուողը...:

Քանի մը վայրկեան յետոյ երբ կը դառնայ ժողովուրդին, տալու համար իր Հայրապետական պատգամը, խորանի լոյսերուն մէջ, ամբողջական լոյսի մարմնացում մըն է նաև ինք՝ Հայրապետը: Ու կոտտայ իր օրուան պատգամ - քարոզը: Սովորական իմաստով քարոզ մը չէր անիկա, այլ սրտի խորերէն բխած, հոգիէն փրցուած թանկագին մասնիկներ, որոնք մարգարիտի մը հանգոյն կ'ելլէին իր սրտէն, անկէ փոխանցուելու համար իր ժողովուրդի սրտին:

Պատարագը վերջացած է: Վեհափառ Հայրապետը կատարած է իր ուխտը, հոգեկան, ներքին խաղաղութիւնը կը ցոլայ իր արտայայտութեան մէջէն: Մեծաշուք թափօրը եկեղեցիէն կը հեռանայ իր հետ տանելով Մեծ Ուխտաւորը: Հեռւոր Արարատի փէշերէն եկած Հայրապետը կարծես այդ պահուն յաւերժական Արարատ էր, Լուսաւորչի կանթեղին անմոռ լոյսը իր ժողովուրդի աչքին, որուն խօսքերը Արարատի ձիւնին նման ճերմակ և Լուսաւորչի լոյսին նման պայծառ իջած էին իր սրտին վրայ, տպրեցնելով իրեն գերագոյն ապրումի և գերագոյն վայելքի պահեր...:

Այս մտածումներով ու զգացումներով ծանրաբեռնուած ու զբաւուած, այդ օր երբ դուրս կ'ելլէի Ս. Յակոբեանց Տաճարէն, կարծես բոլոր ժողովուրդին բերնէն կը լսէի անմահանուն թէքէնանին խօսքերը. —

Ինչ կը մնայ հողին տակ,
Եկեղեցեան գիւրաբեմ,
Կ'սղնեմք հասարակաց...

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ

ՍԻՈՆԻ ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ

Թող շաշաններ ծաղկին քայլերուն տակ Վեհափառ Հայրապետին ու վարդեր բուրումնաւէտն իր կեանքի ուղին:

«Աթոռք ոչ փառաւոր առնեն զանձինս, այլ անձինք փառաւոր առնեն զաթոռս»: Այս սողերը որքա՞ն կը պատշաճին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վաղդէն Ա. Հայրապետին: Բարձրագոյն Աթոռի մը գահակալի իր հանգամանքը որքան ալ մեծ ըլլայ և յարգանքը պարտաւորիչ, Ն. Ս. Օծութեան բացառիկ անհատականութիւնն ու անձնաւորութեան հմայքը սակայն գլած անցած են բոլոր գահերու բարձունքները:

Արդարեւ Անոր անուան մագնիսը, օրեր շարունակ, աշխարհի բոլոր ծայրամասերէն, կառնկներու երամներու պէս, զէպի երուսաղէմ քաջաց եկեղեցական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ և ժողովուրդի ամէն դասակարգի մարդիկ, Լիբանանէն, Սիւրիայէն, Իրաքէն, Կիպրոսէն, մինչև իսկ ձէգիրէի խորերէն: Եկան բոլորը, եկան տեսնելու համար իրենց Հայրապետը. հոգ չէ թէ Աջը համբուրեցի՞ն թէ ոչ. շատեր միայն տեսնելով մխիթարուեցան, հպարտացան ու մեկնեցան: Հարիւրաւոր մեծ ու փոքր բերաններ օրեր ամբողջ ցնծութեան մէջ, խնդրեցին ու հայցեցին առ Աստուած. «Երկար կեանք տուր Հայրապետին, երկար օրեր հայոց հօր...»:

Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ, իր առաջին օրհնութիւններն ու աղջոյնները

Արեւն ընկած ըլլալու
Մխիթարանք անհուն...:

Ինչ մնաց... Ինչ որ սուի ուրիշին՝ տարօրինակ, այն միայն, ինչ որ սուի, վերապահաւ գեղեցկացած, անուշամ:

ԱՐԱՔՍԻ ԲԵՇԻՇԵԱՆ